

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

УДК 37.035:316.46

Лі Цзіці, асп.

Міжрегіональна Академія управління персоналом, Київ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ВИХОВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ

Розкрито суб'єкт-діяльнісний, особистісно-зорієнтований, суб'єкт-суб'єктний, акмеологічний підходи виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів. Виявлено організаційно-педагогічні умови виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів у позааудиторній діяльності вищого навчального закладу. Визначено етапи реалізації комплексу організаційно-педагогічних умов виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів

Ключові слова: лідер; лідерські якості; майбутні менеджери; вищий навчальний заклад; організаційно-педагогічні умови; позааудиторна діяльність.

Вступ. В умовах високої конкурентоспроможності фахівців, економічної державної нестабільності актуальним постає питання формування не лише освіченої та професійно обізнаної молоді, але й досвідченої в питаннях управління колективом, планування та організації власної діяльності, ефективної комунікативної взаємодії під час навчання у вищому навчальному закладі.

Мета статті полягає в об'єктивному підході до процесу виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів у освітньому середовищі університету.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури із проблеми дослідження дає підстави стверджувати, що сутність феномена лідерської якості особистості у своїх працях досліджували такі науковці, як Д. Виханський, М. Гаврилюк, О. Євтихов, Н. Жеребова, Р. Кричевський, А. Лутошкін, Н. Мараховська, В. Москаленко, О. Уманський, О. Чернишов, Ф. Хміль, Е. Богардус, М. Вебер, Р. Ділтс, Ф. Йеттон, Д. Крюгер, Ф. Массарик, С. Сміт, Р. Танненбаум, Ф. Фідлер. Методологічні підходи виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів досліджували І. Бех, О. Кузьмін, С. Рубінштейн, Я. Яхнін. Організаційно-педагогічним умовам виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів висвітлили присвячені праці Т. Буряк, Л. Васильченко, А. Давлетова, Н. Мараховська.

На думку Я. Яхніна ефективне виховання лідерських якостей у майбутніх менеджерів забезпечується за таких умов: в установі вищої освіти на основі використання сукупності підходів запроваджено модель процесу формування у студентів лідерських якостей; здійснюється навчання кураторів академічних груп і представників студентського активу, у якому забезпечено модульну структуру програми навчання; забезпечується оптимальне співвідношення педагогічного керівництва й самоврядності в життєдіяльності студентського колективу; студентський актив є організатором соціальної діяльності членів колективу в освітньому середовищі вищого навчального закладу [9].

Виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів відповідно до поглядів С. Рубінштейна має базуватися на засадах суб'єкт-діялісного підходу, сутність якого полягає в тому, що формування лідерських якостей відбувається у процесі навчальної, трудової, спортивної, художньої діяльності, адже включаючись у діяльність майбутній фахівець переходить у позицію суб'єкта виховання. У межах цього підходу студента розглядають як найвищу цінність виховного процесу, його суб'єкт, здатний до самореалізації та самовдосконалення [8].

Зазначимо, що розробником особистісно-зорієнтованого підходу в системі виховання був відомий учений та науковець І. Бех, який зазначає, що сутність підходу полягає в подоланні суперечності між вихованням "для всіх" та вихованням "для кожного" на основі звернення до особистості її індивідуальності, творчого потенціалу. В особистісно-зорієнтованому вихованні головне завдання наставника, разом з іншим суб'єктами, полягає в морально-етичній підтримці майбутніх фахівців. Як зазначає І. Бех, стратегічним орієнтиром під час виховання лідерських якостей майбутніх фахівців є застосування культурологічного підходу, що передбачає створення умов для самовизначення, самореалізації особистості майбутніх менеджерів як складових їхньої загальної культури [2, с. 625–626].

Зазначимо, що в процесі виховання лідерських якостей майбутніх фахівців доцільним є використання суб'єкт-суб'єктного підходу, який передбачає поєднання педагогічного впливу й активності майбутніх менеджерів на засадах рівноправ'я, а також характеризує готовність сторін до взаєморозуміння та взаємоповаги у процесі спільної діяльності, що у свою чергу служитиме підґрунтям для досягнення спільної виховної мети (виховання лідерських якостей) [1].

У процесі виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів важливо застосовувати також системний підхід, який буде розкривати, враховувати та використовувати головні зв'язки й залежності між елементами (неподільними частинами системи): методологічними підходами у вихованні майбутніх фахівців, педагогічними умовами, формами й методами, процесуальністю (етапами виховання), діагностичним інструментарієм. Акмеологічний підхід дозволяє розкрити особливості досягнення людиною найвищої точки професійної, моральної, культурної зрілості. Реалізація ідей акмеологічного підходу, на думку О. Кузьміна, у процесі дослідження виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів зумовлена націленістю роботи зі студентами на їхній саморозвиток, удосконалення особистісних якостей у процесі систематичної роботи в органах студентського самоврядування як запоруки управлінської компетентності [6].

З'ясувавши основоположні принципи й методологічні підходи виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів у діяльності органів студентського самоврядування, необхідно визначити організаційно-педагогічні умови, дотримання яких сприятиме творчій лідерській самореалізації майбутніх фахівців.

Як зазначає Т. Буряк, основними умовами виховання лідерської позиції у майбутніх менеджерів у освіт-

ньому середовищі вищого навчального закладу є: виховання лідерської позиції на засадах особистісно-зорієнтованого виховання; урахування специфіки та розвиток мотивації лідерства; забезпечення у виховному процесі можливостей для проявів лідерської поведінки, зокрема, завдяки участі у студентському самоврядуванні; стимулювання рефлексивного ставлення до процесу розвитку лідерських якостей і вмій; удосконалення педагогічної компетентності викладачів і кураторів студентських груп із цього питання [3].

Згідно з поглядами Л. Васильченко, до основних організаційно-педагогічних умов виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів належать: варіативність програм виховання з урахуванням індивідуальних програм самоосвіти; залучення керівників до активної пізнавальної та практичної діяльності з метою усвідомлення ними процесу управління; оволодіння керівниками знаннями, уміннями й навичками ефективного управління на основі застосування інтерактивних форм, методів та засобів навчання, які дозволяють розвинути професійні навички слухачів за рахунок диференціації, інтегративного підходу до побудови змісту й технології процесу навчання [4, с. 47–48].

Заслуговеє на увагу думка А. Давлетової, яка визначає такі педагогічні умови ефективного виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів у позааудиторній діяльності вищого навчального закладу: врахування специфіки виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів у позааудиторній діяльності, розвиток у майбутніх менеджерів стійкої мотивації до виховання якостей лідера, стимулювання рефлексивного ставлення до процесу виховання лідерських якостей, здійснення постійного моніторингу рівня сформованості у майбутніх менеджерів лідерських якостей [5].

На думку Н. Мараховської, організаційно-педагогічними умовами виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів є: організація цілеспрямованого процесу поступового виховання управлінської компетентності з урахуванням навчальних стандартів і результатів педагогічного моніторингу розвитку професійної компетентності; інтеграція теоретичної та практичної підготовки майбутніх менеджерів до управлінської діяльності, що передбачає їх ознайомлення із профільними управлінськими навчальними дисциплінами, програмами виробничої практики; високий рівень педагогічної культури викладацького складу, що забезпечує суб'єкт-суб'єкту взаємодію під час підготовки у вищому навчальному закладі; удосконалення технологічного забезпечення навчальної підготовки шляхом застосування активних та інтерактивних методів, що дозволяють майбутнім фахівцям проявляти управлінську культуру під час розв'язання професійних завдань [7, с. 32].

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури, вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду із досліджуваної проблеми дозволили виділити такі організаційно-педагогічні умови виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів у процесі діяльності органів студентського самоврядування: створення виховного

простору, що передбачає забезпечення сприятливих умов для розвитку особистості в процесі діяльності органів студентського самоврядування; системне й комплексне виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів; підвищення управлінської компетентності керівників органів студентського самоврядування.

Висновки. Отже, методологічні підходи виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів у діяльності органів студентського самоврядування явище досить багатоаспектне. Процес виховання лідерських якостей у майбутніх фахівців відбувається поетапно, за допомогою урахування сукупності організаційно-педагогічних умов, завдяки яким виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів у діяльності органів студентського самоврядування буде успішним.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: навч.-метод. видання / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Бех І. Особистісно зорієнтоване виховання : навч.-метод. посіб. / І. Д. Бех. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
3. Буряк Т. П. Сучасні підходи до лідерства / Т. П. Буряк. – К.: Науков. думка, 2009. – 200 с.
4. Васильченко Л. В. Формування управлінської культури керівника школи в системі післядипломної педагогічної освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. В. Васильченко. – Запоріжжя, 2006. – 207 с.
5. Давлетова А. И. Развитие лидерских качеств студентов педагогического вуза : автореф. дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.07 "Педагогическая психология" / А. И. Давлетова. – М., 2007. – 24 с.
6. Керівництво організацією: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Н. Т. Мала, О. Г. Мельник, І. С. Процик. – Л.: Вид-во націон. ун-ту "Львівська політехніка", 2008. – 250 с.
7. Мараховська Н. В. Педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх учителів у процесі навчання дисциплін гуманітарного циклу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н. В. Мараховська; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2009. – 254 с.
8. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2000. – 712 с.
9. Яхнін Я. К. Сучасні підходи до виховання лідера / Я. К. Яхнін. – К.: Науков. думка, 2010. – 143 с.

References

1. Bekh I. D. Vykhovannya osobystosti: U 2 kn. Kn. 1: Osobystisno oriєntovanyy pidkhdid: teoretyko-tekhnolohichni zasady: navchalno-metodychne vydannya / I. D. Bekh. – K.: Lybid, 2003. – 280 s.
2. Bekh I. Osobystisno zoriєntovane vykhovannya: Nauk.-metod. posibnyk / I. D. Bekh. – K.: IZMN, 1998. – 204 s.
3. Buryak T. P. Suchasni pidkhody do liderstva / T. P. Buryak. – K.: Nauk. dumka, 2009. – 200 s.
4. Vasylychenko L. V. Formuvannya upravlyns'koyi kultury kerivnyka shkoly v systemi pislyadyplomnoyi pedahohichnoyi osvity: dys. kand. ped. nauk: 13.00.04 / L. V. Vasylychenko. – Zaporizhzhya, 2006. – 207 s.
5. Davletova A. Y. Razvytye lyderskykh kachestv studentov pedahohycheskoho vuza : avtoref. dys. na soysk. uchen. step. kand. psykhol. nauk: spets. 19.00.07 "Pedahohycheskaya psykholohyya" / A. Y. Davletova. – M., 2007. – 24 s.
6. Kerivnytstvo orhanizatsiyeyu: Navch. posibnyk / O. YE. Kuzmin, N. T. Mala, O. H. Melnyk, I. S. Protsyk. – Lviv: Vyd-vo Nats. Un-tu "Lvivska politekhnika", 2008. – 250 s.
7. Marakhovska N. V. Pedahohichni umovy formuvannya liderkykh yakostey maybutnikh uchyteliv u protsesi navchannya dystsyplin humanitarnoho tsykladu: dys. kand. ped. nauk: 13.00.04 / N. V. Marakhovska; Khark. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody. – KH., 2009. – 254 s.
8. Rubynshhteyn S. L. Osnovy obshchey psykholohyy / S. L. Rubynshhteyn. – SPb.: Pyter, 2000. – 712 s.
9. YAxnin YA. K. Suchasni pidkhody do vykhovannya lidera / YA. K. YAxnin. – K.: Nauk. dumka, 2010. – 143 c.

Надійшла до редакції 14.02.17
Рецензовано 22.02.2017

Ли Цицы, асп.

Межрегиональная Академия управления персоналом, Киев, Украина

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ ВОСПИТАНИЯ ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ В ВНЕАУДИТОРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВУЗОВ

Раскрыто субъект-деятельный, личностно-ориентированный, субъект-субъектный, акмеологический подходы воспитания лидерских качеств будущих менеджеров. Раскрыты организационно-педагогические условия воспитания лидерских качеств будущих менеджеров в внеаудиторной деятельности высшего учебного заведения. Определены этапы реализации комплекса организационно-педагогических условий воспитания лидерских качеств будущих менеджеров

Ключевые слова: лидер; лидерские качества; будущие менеджеры; высшее учебное заведение, организационно-педагогические условия, внеаудиторная деятельность.

Li Tszitci, postgraduate Student
Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, Ukraine

DEVELOPMENT OF FUTURE MANAGERS' LEADERSHIP SKILLS IN EXTRACURRICULAR ACTIVITIES

The article regards some methodological approaches to the development of leadership skills of future managers. The author provides some scientific literature review and shows specific organizational and pedagogical conditions and stages of leadership skills development.

Key words: leadership skills, future managers, higher educational institution, organizational and pedagogical conditions, non-auditing activity.

УДК 375.51

Н. В. Торб'як, студ.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПРОБЛЕМА САМООЦІНКИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ФОРМУВАННЯ ПІД ВПЛИВОМ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОЦІНКИ

Теоретично та емпірично досліджується проблема самооцінки. Зокрема, визначаються її основні види, функції, детально аналізуються погляди вітчизняних і зарубіжних психологів, які найбільш повно розробили її теоретичні та практичні аспекти (В. Джеймс, А. Адлер, К. Роджерс, Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн). Розглядаються особливості формування самооцінки в молодшому шкільному віці та її залежності від педагогічної оцінки. Підкреслюється виняткове значення правильно організованих умов навчання та виховання, у рамках яких дитина може проявляти себе як повноцінна, соціально активна особистість, яка володіє адекватною самооцінкою та усвідомлює свою самооцінність і цінність для суспільства.

Ключові слова: самооцінка; молодший шкільний вік; педагогічна оцінка; психічний розвиток.

Вступ. Дитинство – дуже короткий відрізок в житті людини. Але воно має неминуще значення. У цей період розвиток відбувається як ніколи бурхливо і стрімко. З абсолютно безпорадної, нічого невміючої істоти немовля перетворюється у відносно самостійну, активну особистість, яка вступає у взаємодію із навколишнім середовищем. Дитина з перших же миттєвостей свого життя не ізольована від навколишньої дійсності, вона не пасивний об'єкт тих чи інших суспільних відносин, вона взаємодіє із суспільством, змушена пристосовуватися до життя.

Дитина має бути щасливою. Навряд чи хтось стане заперечувати це. Дитина повинна вміти адаптуватися і долати труднощі, бути відкритою та доброзичливою. А для цього їй необхідно мати позитивну самооцінку, позитивне уявлення про себе.

Самооцінка – це оцінка людиною самої себе: своїх якостей, можливостей, здібностей, особливостей своєї діяльності. Від самооцінки залежать взаємини людини з оточуючими, її критичність, вимогливість до себе, ставлення до успіхів і невдач. Формування адекватної самооцінки – надзвичайно важливий етап розвитку людини, тому необхідно приділяти особливу увагу молодшому шкільному віку, в якому і відбувається цей процес.

Мета даної статті полягає в тому, щоб теоретично та емпірично проаналізувати проблему формування самооцінки в молодшому шкільному віці та її залежності від педагогічної оцінки.

Виклад основного матеріалу. Самооцінка як об'єкт дослідження в зарубіжних і вітчизняних психологічних роботах давно займає привілейоване становище, про що свідчить факт безперервного зростання загального обсягу публікацій, безпосередньо пов'язаних із проблемами самооцінки. Однак суперечки про її природу, значення і механізми не припиняються й досі.

Незважаючи на різноголосицю, а часом і плутанину, пов'язану з дефініцією самооцінки, за даним поняттям стоїть певна психологічна реальність, конкретна феноменологія. Загалом, "самооцінка – цінність, значущість, якою індивід наділяє себе в цілому і окремі сторони своєї особистості, діяльності, поведінки. Вона

виступає як відносно стійке структурне утворення, компонент Я-концепції, самосвідомості та як процес самооцінювання" [1; 297].

Головна функція самооцінки полягає в регуляції поведінки суб'єкта. Через включення самооцінки у структуру мотивації суб'єкт здійснює безперервне співвідношення своїх можливостей, внутрішніх психологічних резервів із цілями та засобами діяльності.

Однією з основних виділяється також сигнальна функція самооцінки, що надає індивіду суб'єктивний зворотний зв'язок – позитивний чи негативний. Це сигналізує про адекватність дій людини і ступінь благополуччя її життя.

А захисна функція самооцінки, забезпечуючи відносну стабільність і автономність (незалежність) особистості, може призвести до спотворення даних досвіду і тим самим надати негативного впливу на розвиток.

У психолого-педагогічних дослідженнях питання самооцінки досліджуються досить широко; найбільш повна розробка її теоретичних і практичних аспектів відображена в працях як вітчизняних (Л. І. Божович, Л. С. Виготський, М. І. Лісіна, С. Л. Рубінштейн), так і зарубіжних психологів (В. Джеймс, Ч. Кулі, Д. Мід, Е. Еріксон, К. Роджерс).

Зокрема, *Вільям Джеймс* відомий як перший психолог, який почав розробку проблематики "Я". Він не тільки вперше вжив термін "самооцінка" у психологічній літературі, а й виділив трискладову структуру "Я", розглядаючи когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти, що відповідає численним сучасним поглядам на структуру самосвідомості та Я-концепції.

Самооцінка розглядалася ним як переживання певних емоцій на свою адресу, які не залежать ні від думки оточуючих, ні від будь-яких інших зовнішніх обставин, а є співвідношенням здібностей людини, що забезпечують успішність чи неуспішність у тій чи іншій справі, і домагань особистості. Вона буває двох видів: самовдоволення і невдоволення собою. Самовдоволення включає такі почуття, як гордість, зарозумілість, шанування самого себе, марнославство, а невдоволення собою – скром-